

Innehåll

i [Johan Svedjedal](#), *Den sista boken*
(Wahlström & Widstrand, 2001)

Fantasins nätverk	7
1. Den sista boken	11
<i>Om sätt att lagra och ordna texter</i>	
2. Ergodisk mardröm	89
<i>Philip K. Dick</i>	
3. Riskområde: gen till galax	127
<i>Tekniksyn i svensk efterkrigslitteratur</i>	
4. Den infernaliska automatiseringen	171
<i>Göran Hägg</i>	
5. I länkarnas sal	217
Noter	
Register	

Fantasins nätverk

Den skönlitterära boken är en behållare för fantasins mirakel. Det består i att tänka sig något som inte är. I denna inbillning finns något som kunde ha varit eller som kan bli, men som inte har inträffat – annat än i tankens rymd. Den mänskliga hjärnan tycks programmerad för dagliga och nattliga drömmar. Endast den inbitet fantasilöse kan undvika att tänka sig livet annorlunda än det faktiskt är. Andra fyller sina liv med sådant som kan ses men inte röras. Hur stor del av sin vakna tid använder människor till att tänka sig något annat, att leva i fantasin? Människor minns och drömmer sig bort. Människor planerar en framtid, ser världen genom farhågor och förhoppningar. Vi är inneslutna i våra fantasier, som astronauten i sin rymddräkt eller som jorden i sin atmosfär. Vi förbinds med varandra av ett nätverk av fiktioner. Och många av dessa fantasier bärs mellan oss av berättelser lagrade i böcker.

Under de senaste årtiondena har hela denna textburna kultur av fantasier blivit datoriserad. Datorerna gör det enklare och billigare att framställa tryckta böcker – att skriva, tillverka och sälja dem. Men genom det datornätverkens nätverk som kallas Internet, erbjuder datorerna också en ny miljö för det skrivna ordet, i form av olika sätt att publicera sig utan att använda papper. De blixtsnabba elektroniska länkarna revolutionerar också möjligheterna att snabbt förbinda texter med varandra. Dessutom har datorerna givit författarna nya historier att berätta. De har väckt nya utopier och nya mardrömmar, nya sätt att ordna berättelser.

De följande essäerna handlar om vad allt detta har betytt för boken och berättandet. Ämnet för titelessän är olika sätt att ordna böcker, text och berättande genom tiderna. Syftet är att visa på de långa historiska linjerna bakom de senaste årens experiment på området, men också att ta fram de fiktioner som vetenskapsmännen har skapat och sedan försökt förverkliga. Den andra essän behandlar den amerikanske författaren Philip K. Dick och ett återkommande konstnärligt problem hos honom, sökandet efter ett sätt att skildra parallella världar. Hans strävan är nära besläktad med hypertextens sätt att fungera. I den tredje essän är ämnet synen

på teknik i svensk efterkrigslitteratur, särskilt då gällande datoriseringen. Den fjärde essän handlar om Göran Hägg, en av de svenska författare som ofta har skrivit om automatiseringens konsekvenser för samhället. Avslutningen återvänder till hypertexterna, men ser dem här inifrån. Där får läsaren möta ett exempel på hur det faktiskt är att ströva runt i länklandet.

Essäerna har kommit till inom ett projekt kring hur datoriseringen påverkar den litterära kulturen. Hur förändras den textuella kulturen och vår syn på den av datoriseringen? Vad betyder den för litteraturens villkor och ställning? Och för berättandet? Så ser grundfrågorna ut. Medan jag har skrivit om dem har den tryckta boken och de fiktioner den bär tätt sig allt mer främmande – som rester från en fjärran, vänligt sinnad civilisation.

De digitala minnen som nu susar i miljontals hem och kontor, förbundna i ett världsomspännande nätverk, är underverk som ingen kunnat föreställa sig för hundra år sedan. Men ännu märkligare är människans förmåga att förvara världar som inte finns i små svarta krumelurer, lagrade på papper som fogats samman till de fyrkantiga buntar vi kallar skönlitterära böcker. De är högar av lögner, drömmar och önskningar, skapade av fantasins rastlösa mirakel. I dessa tidsmaskiner färdas människan obehindrat utan att ens röra sig.